

СТУПАНЪ

ЗЕМЛЕДѢЛСКО-ЕКОНОМИЧЕСКИ ВѢСТНИКЪ.

СТУПАНЪ излиза два пъти въ мѣсецъ. Годашна цѣна е 5½ франка или 25 гр. турски пари предплатени.

Съдържание: Извѣстие. — Кое ни е най-потрѣбно? — Писма върху домашната икономика. — За земята (почвата) и за нейното приготвяне да се обработватъ на нея различни жита, сѣидби и трѣви за добитакъ. — За жената — Готварски съветове. — Разни.

Писма, дописки и съобщенията са пращатъ до издателя и притѣжателя Д. В. Храпова въ Видинъ.

ИЗВѢСТИЕ.

Съ удовольствие бързаме да извѣстимъ на почитаемите си читатели, че за напредъ въ списването на повременното списание „Ступанъ“ ще зема участие и нашиятъ младъ и учепъ сѣотечественникъ и вѣщъ списвачъ г-нъ Стойковъ. Положителните знания и и гладкото перо на този почитаемъ нашъ сѣтрудникъ сѣ познати на българската читающа публика; неговите хубави литературни произведения, съ които не малко е спомогналъ и спомага за обогатяването на бѣдната наша книжнина, високо говорятъ за неговата способностъ и вѣщина. Дѣлата като стоятъ по-горе отъ сѣка похвала и препорѣка, то намъ не остава да прилагаме повече отъ себе си.

За напредъ, освѣнъ това, ние намѣрихме за добре, както и нѣкои приятели ни сѣвѣтуваха, да отворимъ по-широко поле въ программата на „Ступанъ“ и да му дадемъ малко по-широкъ кръгъ, безъ да промѣняваме обаче планътъ, цѣлата и пѣрвата программа на това списание. Казвали сме, а казваме го и сега, че единственното ни желание е било, и ще бѣде: да са подобрява това списание, за да бѣде колкото са може по-полезно за народътъ ни.

За напредъ „Ступанъ“, като не ще са отстраня никакъ отъ предна-

чертапната си программа и не ще са измѣни направлението му, ще обема статийки въобщо по положителните знания, по икономиката въ селското стопанство, по индустрията и прочее.

Ние мислимъ, че съ това правимъ едно подобрене на листътъ си, подобрене, което може да са уголѣми, стига да са видимъ олеснени, да намѣримъ по-добро расположение отъ страна на нашите сѣотечественици върху това списание.

Споредъ повозетите отъ насъ мѣрки, за напредъ „Ступанъ“ става единъ домашенъ вѣстникъ за наука, економия и земледѣлие.

Надѣваме са, че сички любители на народниятъ ни напредакъ ще щатъ отъре да ни притекатъ на помощъ. Цѣпната си остава сѣщата: за година четвъртъ турска лира.

Сичко, що са отпаса до „Ступанъ“, ще са отправя въ Видинъ до издателя и притѣжателя:

Д. В. Храповъ.

КОЕ НИ Е НАЙ-ПОТРѢБНО.

I.

Нѣма нити единъ отъ нашитѣ свѣстни и мислящи сънародници, който да не е съгласенъ, че всичкитѣ ни напредѣгания, сичкитѣ ни грижи и трудове трѣба да бѣдатъ посветени за благо-

състоянъето, за добруванъето на народа. Въ това е съгласенъ всѣки. Но какъ, по кои пѣтища може да са постигне това добруване, ето точка дѣто не могатъ да са срѣщнатъ мнѣнията на всички. Малко или много, между това, никой не отказва че народното просвѣщение, народното образование, истъжияване, ще ни доведе до едно благополучно и добродѣтелно състояние.

Просвѣщение и образование викатъ и проповѣдватъ всички почитаеми работници въ нашия общественъ животъ. Просвѣщение и образование проповѣдватъ нашитѣ вѣстници и повременни списания. Всички тѣзи проповѣди про издѣватъ отъ положителната вѣра въ едно подобряване за народа, що носи съ себе просвѣщението. И това е право. Който е просвѣтенъ и образованъ, той е силенъ, той е богатъ и честитъ, нему е охолно около врата и той са благодарни отъ живота, който прекарва тукъ на земята.

Но какъ са просвѣтѣва единъ народъ? Какъ са образува, развива и истъжява младото потомство на народа? — Чрезъ училища, чрезъ учители, чрезъ книги. Всички тѣзи работи искатъ поддръжка, искатъ средства, безъ които нищо са неможе.

Коего ще каже, че преди всичко единъ народъ трѣба по напредъ да е малко-много богатичкъ, че тогазъ да са изучи, да напредне и да са отличатъ между свѣта. Това си е цѣла истина, очевидна за всѣкого.

Умнитѣ и разумни хора въ просвѣщенния свѣтъ сѣ издириле, че тамъ дѣто обществото забогатѣе, дѣто поминакъ стане охолень, по скоро са распрѣсва просвѣщението и науката. Въ малко време токо видѣли, че оноу мѣсто зело преднина, повзидигнало са предъ околнитѣ си мѣста и всѣки го сочи съ прѣстъ.

Когато ние проповѣдвами просвѣщение и образование на народа, не трѣба да забравяме и тѣзи истина. Нашия народъ е сиромашки, неговата индустрия я не бива никакъ, неговото аземедѣлие стои на едно ниско стапа-

ло и не му вече принася едновременно облага. Идеге при който и да билъ разредъ въ обществото на нашитѣ българи и вий ще чуе оплаквания, жалби и тѣжени. Нийдѣ утѣшителенъ гласецъ, нийдѣ радостно бѣлѣзче. Вредъ жаловити и скърбни явления!

Това е една рана, която ако не са погрижимъ да излѣкуваме, може да са обѣрне на гангрена, опасна и убийствена живница за народното ни тѣло. Всѣки българинъ, който милѣе за доброто ни и комуто сѣ свидни и сѣки нишите интереси, има за своя длъжностъ да размисли какъ трѣба да са помогне на това голѣмо зло.

Сиромашията, която заплашва нашата татковина, трѣба да са предвари, ако искаме да видѣмъ въ едно по-близко бъдѣще обидѣнъето на онѣзи хубава цѣль, що има просвѣщението и образованъето.

Казахми и повтаряме, че безъ охолень поминѣкъ, безъ едно малко-много забогатяване, продиганъето на народа въ нравствено и умствено отношение е невъзможно. Тѣзи истина трѣба да проникне въ всички, които сѣки гудили за длъжностъ да работятъ, да служатъ на своя народъ.

И какъ може, кажете ми, единъ сиромашъ да мисли за учене, за наука, за нравствено подобряване, като, преди всичко, той е лишень отъ насущния си всѣкидневенъ хлѣбъ? За да живѣе човѣкъ първото необходимо нѣщо е да са храни. Подире идатъ жилището, облѣклото и прочее. Само тогазъ, когато човѣку е било сито, само тогазъ, когато са е видѣлъ на една колиба и облѣченъ въ топла дрѣшка, само тогазъ той помислилъ за изучаванъето на предметитѣ, които го обикалятъ, за изучаванъето на самага себе, за събиранъето на разни познания. Че това си е тѣй, свидѣтелка пай-вѣрна ни е историята на човѣчкото развитие. Ний можими тукъ да приведемъ много станѣли работи, които би убѣдили най силно, най-сладкодумно и най-скоро дору онзи, който има злочестна-

та да е лишень отъ първоначални познания въ свѣтската история. Ако не правимъ това, то е защото мѣстото, дѣто са помѣстятъ тѣзи редовце, е тѣсно. Освѣнъ това, други пѣтъ мѣрками да са повѣрнемъ върху сѣщия предметъ.

Доволно е, струва ни са, за сега да са увѣримъ въ това нѣщо, сирѣчь, че *безъ охолень поминѣкъ нѣма народно въздиганъе, нравствено и умствено подобруване.*

Това като знаемъ; йоще като не са правимъ глухи на онѣзи болѣзненни и сърцераздирателни гласове, които са издаватъ изъ всички болни стави на нашия общественъ организъмъ, ний трѣба да си дадемъ трудъ да промислимъ за лѣкъ на злото. Ний трѣба да са правимъ това частъ по-скоро, защото всѣко късно и бавно папанѣе въ това отношение прави повече и повече опасна раната ни.

*
* *

Безсмъртенъ единъ български личенъ мъжъ, когато злочестата съдбина грабнѣ отъ българския народъ е рекълъ:

Време лѣти, време бѣжи,
Вѣкове сѣ крилати,
Подъзъ има кой какъ може, —
Съ разумъ да са захвати.

Ний свършвами този пѣтъ съ тѣзи думи, които сѣ въодушевени отъ най-распаленно присърце за вещественно то и душевно въздиганъе на нашия народъ.

*
* *

Всичките залѣгания и побуждения на човѣчеството сѣ обѣрпати къмъ достиганъето на едно колкото са може по голѣмо добруване. Въ това е всичката цѣль на образованъостта. Това трѣба да бѣде нашата първа и послѣдняя мисль. Всички ний, които сѣки гудили да служимъ на народа си, длъжни сѣки да работимъ за това негово благосъстояние.

Всѣки е длъженъ, казвами ний, за-

щото всѣки има право да са зове синъ на общата татковина. А който има правдини, той е подложенъ на длъжности.

Испълнявами ли ний нашитѣ? Това ще бѣде предметъ на една друга статийка въ идущитѣ броеве на „Ступанъ“.

Б.

ПИСМА ВЪРХУ ДОМАШНАТА ИГИЕНА.

I.

Желаешъ, драгий мой друже, да ти пиша нѣщо за игиената, за тѣзи наука, която е необходима за всички наши домакини и домакини. Азъ съмъ готовъ да изпълня твоята воля, до колкото ми позволяватъ обстоятелствата. Преди да дойдѣ обаче до разгледанъе на различни питання отъ тѣзи наука, дозволи ми да ти прикажъ нѣколко редовце за пажността й, за ползата й и за голѣмата й потребѣба.

Преди всичко азъ съмъ длъженъ да ти кажъ, че игиената е занимавала по-окопите нитѣ хора йоще въ старо време. Дѣщерята на Бога на лѣкарственното художество е била Игея, богиня на здравето. Отъ тамъ названъето игиена, на науката, която ни дава точни правила какъ да вардимъ здравето си. Но особито тя е напреднала въ времето, въ което ний живѣемъ, напреднала е наедно съ другитѣ положителни науки, които сѣки като нейни подпорки и помагачи.

Тѣй въ днешно време игиената има таква неизмѣряна поле, щото може да са каже тѣй обема въ себе комахай всички отрасли на човѣчкото знание. Не по-мако е грамадна и нейната сила, защото чрезъ игиената могатъ днесъ да са развѣржатъ много питання въ общественния свѣтъ.

Но азъ не щѣ сѣкажъ тукъ да ти приказвамъ за грамадните общественни питання, върху които са трудятъ толкозъ учени глави, толкозъ доктори игиенисти. Моята цѣль е много тѣсна, моето желанъе е много скромно. Искамъ да поговорѣ за онѣзи начала отъ тѣзи наука за здравето, които могатъ да са приложатъ на нашитѣ челяди, домашни потреби.

Колко наши млади братя и сестри отиватъ, мой друже, жертва на нашето невѣжество, жертва на нашето непознаване на проститѣ начала отъ игиената. Погледни този младъ, който линѣе отъ денъ на денъ все повече; той би предварилъ това си линѣене, расположението си за тежка болестъ, съ едно предпазване, съ едно игиеническо правило. Но що виждаме да става съ него? Испроваждатъ го при нѣкоя баба, прочута

вѣщица, която му бае за сладки и медени, воето го кара да отиде нощъ да са окжпи въ нѣкой самодивски виръ или кладенецъ, която не знамъ що прави и що струва, и този момъкъ, не подиръ много, заболѣе твърдъ злѣ, дѣгне на смъртна постелка и милитъ на сърцето му оплакватъ подиръ малко горчиво загубата на една своя златна подпорка.

Его тамъ друга една млада ступанка, която оплаква отравянето, на своята любезна рожба, отравяне което би са предвардило на часа, ако тя умѣеше какъ. Тя е оставила мишеморката (арсеника, смжжмъ оту) приготвена въ нѣкой паница, но забравила да извѣсти за всѣко предназначение. Нейното чадѣ куснжло отъ това подправено сладко, и смъртнитъ припадъци настанатъ. Чуди са и мае са горката жена що да стори за своето мило дѣте. Какъ си тя коситъ, плаче съ гласъ и вика за помощъ, търси средство, което би избавило чадото ѝ отъ смъртта. Между това помощта е на ржжи, при нея. Средството е най лесно, най-близо и най-дѣйствиелно?

Колко щѣше да са зарадва и съживи тя, ако знаеше че нѣколко чаши съ прѣсно млѣко, или ако нѣма него, то нѣколко сѣца, или най-послѣ сапунната вода сж и лачитъ, които могатъ изведнжъ да ѝ повържатъ издишящото чедѣ!

Кажи ми подиръ това, мой друже, какво мислишъ за тѣзи работи? Не е ли тежко да са умира така мжрцина? Не е ли скърбно да гинжтъ толкозъ хубави младочки, отъ които може да са очаква плодъ добъръ, плодъ полезенъ и благодатенъ.

Но азъ чрезъ това ти посочихъ само единъ два случая на жертви, които плащамъ тѣй безумно на Игея, защото не знаемъ нейнитъ заповѣди. До пати щж са повърна съ повече, защото сега времето ми е много кратко.

Послушай само молбата ми. Като намѣрението ти е да прочиташъ моитъ писма не само у васъ на вашитъ, но йоще и общо вечеръ, когато стане нѣкждѣ у приятелитъ ви сѣдѣнка, то гледайте да направитъ да обикнжтъ тѣзи наука всички ваши слушатели. Мжчете са съ свойственната вамъ сладкодумность и привлѣкательность да искоренявате онѣзи предразсждъци, които сж загнидени въ мнозина, предразсждъци противъ науката.

Това е отъ голѣма важность. Да направимъ нашитъ да иматъ вѣра въ ползвателностьта на книгата, ще каже да ги засладимъ съ учението и да ги накараимъ да го търсжтъ сами саминки. Толкозъ за сега; приими искрениия поздравъ на приятеля си.

Б.

ЗА ЗЕМЯТА (ПОЧВАТА) И ЗА НЕЙНОТО ПРИГОТОВЛЕНИЕ ДА СА ОБРАБОТВАТЪ НА НЕЯ РАЗЛИЧНИ ЖИТА, СѢИДБИ И ТРѢВИ ЗА ДОБИТАКЪТЪ.

(Глѣд 4-й брой.)

Песачната почва въ сѣко едно отношение представлява сжвжршѣнна противъ положността на гнилестите почви. Главната и сжставната нейна часть песакътъ има слѣдуюштите свойства: той е твърде спикавъ, нѣма никаква класавина, твърде бжрзо поглжща въ себѣ си водата, но така сжщо бжрзо я и испарява, а да заджржа въ себѣ си влажността, както и заджржа гнилата, той има твърде малка способность. Тѣе свойства на песакътъ правятъ песачната почва твърде легка за обработване, но въ това сжщо времъ, — защото песакътъ твърде бжрзо испарява изъ себѣ си влагата, — такава почва трѣба да са обработва колкото са може по-рано презъ пролѣтти, додето въ нея има още достаточное количество влажность отъ стопените снѣгове. Ровкостьта на песачните почви допуца въздухътъ свободно да провжква въ тѣхъ и съ това да помага на бжрзото разложение и изгниване на органическите вещества. Тая бжжзина бива по нѣкогашъ до толкова силна, щото хвжрленииятъ въ такава почва торъ не може даже да пристигне да покаже своето полезно дѣйствие на посѣянното въ нея растение. Песачните почви могатъ твърде бжрзо да са нагрѣватъ, по така сжщо бжрзо и истиватъ. Подпочвата за песачните почви има такова сжщо значение, каквого има и за гнилестите; тя може и тука да смали лошитъ свойства на почвата и, наопаки, да ги направи още по-несгодни. Така, наприжмъръ, ако подпочвата иѣ една песачна почва е гнилиста, то такава подпочва, като има свойствата на гнилата, мжчно пропуца презъ себѣ си водата и съ това заджржа влажността въ лѣжжщиятъ надъ нея песаченъ пластъ, а песакътъ по причина на влажността става нѣкакси по-класавъ и не пропуца въ себѣ си толкова много въздухъ; дѣто ше да са каже разложението и гниенвето става по-бавно, а отъ това са увеличава въ него сждржаннето на органическите вещества и такава почва става сама по себѣ си повече способна да заджржа влажността. А напротивъ, песачната подпочва като има спикитъ свойства на песакътъ, увеличава неговото лошо дѣйствие въ почвата. Колкото за плодородието на песачните почви може да са каже, че изобщо тѣе сж по-малко плодородно, нежеди гнилестите; между тѣхъ твърде чѣсто са

срѣщатъ и сжвсѣмъ безплодни, като напр. спикавите песаци, които захващатъ голѣми пространства на земята и които, особено въ горѣщите страни, нѣматъ никаква растителностъ, и само тукъ-таме, дѣто мѣстата сж по-влажни, по тѣхъ расте една вищо и никаква трѣва. Повечето или помалкото плодородие на песачните почви зависи така сжщо отъ много причини. Първо и първо то зависи отъ мѣстоположеніето на тие почви. Като не задържатъ въ себѣ си водата, като и испаряватъ и като сж способни твърде бързо да са нагрѣватъ, песачните почви ако сж разположени на високо мѣсто и, освѣнъ това, ако нматъ сухъ и тоналъ въздухъ, то тие биватъ, като рѣчи, сжвсѣмъ неспособни за земледѣлие. А ако тие почви са намиратъ на ниска и влажна мѣстностъ, то свойствата на песакътъ, — да пропушта презъ себѣ си водата и бързо да и испарява въ въздухътъ, — биватъ доста полезни. При това условие песачната почва помѣчно са преобмѣща на блато и повече е сгодна за земледѣлие, нежели гнилостата. Второ, плодородието на песачната почва зависи отъ сжставътъ на подпочвата. Какво влияние указва на нея подпочвата ние не че знаеме. Най-послѣ, то (плодородието) зависи отъ голѣмата или отъ малката размѣса въ песакътъ гнила, варъ и други минерални вещества, а така сжщо и перегной. Когато въ песачната почва има размѣсенна гнила, то послѣдната има твърде важно влияние на нея: ако гнилата е повече, то почвата става по-кисава, по-способна да задържа въ себѣ си поощенната вода, най-послѣ, изгниването на органическите вещества върви по-бавно и въ почвата са запазва повече перегной. Такава почва, въ която са нампра достатъчно количество гнила, са нарича супесачна. А ако това количество е още по-значително, то почвата са нарича вече сугнилиста. Както едната, така и другата, т. е., както супесачните, така и сугнилистите са наричатъ така сжщо срѣдни почви, защото тие сж нѣщо срѣдни между песачните и гнилостите почви. Като знаемъ свойствата на гнилата и на песакътъ, а така сжщо и пзмѣненіята, които произхождатъ въ почвата, като са размѣсн въ гнилостите почви песакъ или въ песачните гнила, то ние твърде лесно можеме да си представиме свойствата на средните почви.

(Продължава са.)

ЗА ЖЕНАТА.

(Глѣд. 4-ий брой.)

И тъй жената като сжируга, друга ка, майка, кѣщовница и пр. за да бѣде таква

зи, каквато я описахме по-горе, за да са сполучи сичко това, трѣба навременно образование на женскитъ полъ; инакъ когато оснотата на семейството е червоѣдена, то закрѣйва малко по-малко и най-посѣ загива. А на противъ навременото образование на жената и семейството въздига, и обществото обогатява и насила.

Тѣзи не оспорима истина човѣчеството е постигнало да я разбере и предало са е колкото е възможно повече да са старае за образованието на женскитъ полъ, като, има предъ очи голѣмата полза, която произлѣзва отъ това. На сѣкаде сж са въздигнали дѣвич. училища и сички са стремятъ къмъ тѣзи цѣль и за нея дѣятелно и неуморно работятъ, и то не само срѣдни училища, гимназии и пр., но и по-високи училища — факултети. Въ нѣкои отъ по-главните европейски градове, като въ Лондонъ, С. Петербургъ, и пр., има вече жени-доктори и хирурги (джирахи), които сж свършили науките си въ Цюрихскитъ Университетъ, и то съ отличенъ успѣхъ. Ето що прочитае тѣзи дни въ В. „На прѣдѣкъ“ пакъ за такива училища: „Доктори-жени. — Споредъ Английските вѣстници тѣзи дни щѣло да са отвори едно медицинско училище за жените въ Лондонъ, дѣто медицината ще са преподава тѣй пѣтно, както и въ мъжските медицински факултети. Учителското тѣло е вече сжставено и множество ученички сж са записали.“ — „Хирурги-жени. — С. Петербургскіи вѣстникъ още преди много време бѣше извѣстилъ, че трѣба да са сжстави единъ курсъ, въ който жените да слѣдуватъ дѣйствително хирургически уроци, а слѣдъ изучаваніето си да са опредѣлватъ като помощници на хирургите въ болниците било на столицата, било на по-главните градове въ руската държава. Днесъ вече централното управление е зело мѣрки за да влезе въ сношения съ сичките заведения и лица, които могатъ да сждѣйствуватъ за постиганіето на тѣзи челоѣколюбива цѣль. Най-горѣщо са отзовали отъ секаде и именно отъ Казанъ, Симферополь, Москва, Киевъ, Вилна и Варшава. Дѣлото е вече почнало и днесъ утре споредъ програмата му и уроците почнуватъ.“ И тѣй виждаме, че по другите страни отъ година на година се по-високо образование даватъ на жената. А и защото, когато са доказа съ живи примѣри, че и жена а има способности за по-високо учение. На мнозина отъ противниците на жените да не нмъ са дава по-високо учение са заговориха устата. А какъ не? Ако надникнемъ въ училищата, ще видимъ момчетата, че успѣватъ повече отъ момчетата въ уроците си; ако разглѣдаме младежескитъ нмъ и дѣтински възраст, ще намѣримъ, че момчетата запознаватъ предимѣтите тѣ пър-

ви и по-разсудително; ако сме въ събрания, ще видимъ жените, че разумнѣтъ най-добре мислите (идеите) на другите и че отговарятъ често по-сполучно отъ мъжете; ако преглѣдаме право, ще забѣжимъ, не жените, какво го научатъ, знаятъ го добре и толкозъ по съвършено, колкото по съвършенъ е урокътъ и по-способенъ учителътъ. Ние сме имали случай да са увѣримъ отъ собствениятъ си опитъ, които сме предавали и предаваме въ дѣвическите училища, че дѣвойчетата много по-добре учатъ и въ уроците си отъ момчетата. То са разбира, че и въ едините, и въ другите има слаби, но ние говоримъ за общото правило, т. е., за повечето; защото общото правило е главно-то, а не изключението.

Жените сж имали и иматъ своите противници и своите хвалители; ние не можемъ каза, че жените притѣжатъ такива съвършени качества, които да сж свръхестествени, но и не можемъ отказа, че тѣ (жените) иматъ такива способности, които, като сж са обработили, и развили чрезъ науката и образованието, зачутили сж и самите тѣхни противници. Много жени, като презрѣха препятствията и сѣжките, които имъ сгнѣха на пътъ, показаха са гениални въ сичкиятъ си животъ. Плутархъ уприличава жената на сжжпоцѣни и прѣкрасни сжждове, въ които са прикрива въчиниятъ онзи пламакъ, чрезъ който са исковаватъ ожрвите свжрзски на обществото и са сиватъ въ най-сладките чувствования, приятностите и надѣждите на човѣка и сичко, което сгрѣва и сжживява животътъ му, сжществование-то му.

Народъ, у който жените сж образовани и добревъспитани, той е най-славенъ и най-свободенъ; напротивъ народъ, който ги презира и ги оставя неучени, той е най-безславенъ и най-заробенъ. Египетините, Ассириите, Персите и толкова други силни народи на Азия и Африка поробиха са лесно отъ Македонците и отъ Римляните, само защото жените у тѣхъ бѣха робини на мъжете и на братята си и защото оставаха въ най-голяма простота и неучение. Въ Римъ жените бѣха добре въспитани, свободолюбиви и добродѣтелни, заради това Римляните станаха обладатели, завладѣтели на цѣлиятъ свѣтъ, заради това и праведно са славяха за множеството на великите си мъже; по щомъ са напусна въспитанието на жените и са смали почитанието къмъ тѣхъ, тозъ частъ са почена развратътъ, който малко помалко унищожи преславното име на Римъ.

Подиръ това умните хора, които сж голѣмо внимание слѣдуваха течението на работите, чрезъ мъдри закони и най-вече чрезъ примѣрътъ си, туриха основание за възраждането на женското въспитание и образо-

вание. Отъ тогазъ преоблада вече мисалта за доброто въспитание на женскиятъ полъ, този коренъ на сѣко добро и полезно, която мисалъ било предиазначено, види са да прослави доветнадесетий вѣкъ до толкозъ, щото тя да стане общо мнѣние на правителствата и на народите. Защото жените сжсоставятъ половината на човѣшкиятъ родъ и са назначени отъ Бога да образуватъ и тѣхъ си и другата половина за да може човѣчеството да постигне предопредѣленната си цѣлъ, за това сичките образовани народи и просвѣтени правителства полагатъ най-голямъ старания за образованието и въспитанието на жените и тѣхните грижи и старания не малко полза принесоха до сега, и ще принесатъ още по-много, ако са продължава тѣй постоянно да са развива духътъ на жените.

По нашите страни образованието на жените вжрви тѣжре слабо и полѣка, както вжрвятъ слабо и полѣка сичките му работи и добрини; но и въ тѣзи слабостъ на напредванието му виждаме често у жените благородни дарби, голѣми добродѣтели: не казвамъ, че нѣматъ недостатъци (кусурѣ), но не слѣдъ много тѣ ще исчезнатъ, като са усвои веднажъ за винаги мисалта, че не съвършенното учение е по-лошо отъ неучението.

Жално е, може би, дума госпожа Дюфуръ, но трѣба да го исповѣдаме, че чрезъ обикновенното въспитание е невъзможно да станемъ благополучни, честити, и че само съ учението може да са слобийни съ добро и правилно чувство и съ развитъ умъ, което усажда обществото.

Достойна жена кой ще намѣри, думаше Соломонъ, таквази жена е по-драгоцѣнна отъ безцѣнъ камакъ, сжрдцето на сжпругътъ ѝ са облѣга на нея, защото въ нея са надѣе да намѣри изворътъ на доброто. И наистина, това е тѣй. Кой не е осѣщалъ, че безъ жената сичките ни други добрини ни са виждатъ черни и неприятни? Кога сме болни, отъ жена имаме най-голяма нужда, ако испаднемъ въ бѣдствия, на жената утѣшенията могатъ да улѣчатъ болешките ни, сѣка друга жена колкото интересъ (полза) и да има да ни послужи, но не може да ни утѣши както ни утѣшава сжпругата, която сичките ни скришни мисли, сичките ни намѣрени слознава и ще употреби сичката си чувствителностъ, грижа, трудъ и нѣжностъ за да ни спасе.

Единъ писателъ ето какво пиши за едно честито сжпругество: „познавахъ, казва той, едно сжпругество, което сичките хора трѣба да иматъ като оглѣдахо напреде си, за да са ръководятъ по пътътъ на добродѣтелта. Тѣ са обичаха единъ други, както могатъ да са обичатъ двама човѣци, имаха таквози

сжгласие въ работите си и въ сичко друго, щото сѣки би са радвалъ на тѣхния животъ. Сичкиятъ си живогъ преминаха до старостъ въ страхъ Божи и въ правда, сичко, което единътъ праваше, то бѣше угодно и на другиятъ, и никога единътъ не са поплака, че другиятъ билъ направилъ нѣщо противно на желанието му, защото бѣха изучили единътъ табииятъ на другиятъ, както трѣба да струва сѣко сжпружество — сжпругъ и сжпруга, — за да ареса и на Бога и на хората. Пожелаеше ли сжпругътъ да стори нѣщо добро, намѣрваше сжпругата си сжгласна въ сичко; пожелаеше ли пакъ сжпругата нѣщо, то са нспмлянише безъ забава отъ сжпругътъ. И двамата имаха за кормило (дюмсиъ) добродѣлельта-добрите работи, а когато човѣкъ въ работите си има нея за срѣдоточие, тогазъ сичките му работи ще са вжргятъ около нея, както слжницето около осьта си; тѣ бѣха богати, но никога не пожелаха, той да харчи за излишни и не по-трѣбни работи, а тя за скжии дрѣхи, за скжпоцѣнни украшения и пр., защото и двамата познаваха, че сичко това е напразно и че човѣкъ само съ добрите работи са вжздига, а не съ преземки; за това са старяха сѣкога съ богатството си да спомагатъ на общи добродѣлни заведения и на сѣ какви добри работи. Никога не позавидѣха на другите за славата, за богатството и пр. Но има ли много такива сжпружества? Рѣдо.

Кодко жени има, които забравятъ халтътъ си и искатъ отъ мъжете си нѣща, несжобразни ни съ положението, ни съ сжстоянието, ни съ родѣтъ имъ, и са оскжрбаватъ и огорчаватъ, ако сжпрузите-мъжете ниъ ги откажатъ.

Една есна вечеръ, казва този писателъ, бѣхъ повиканъ на едно вечерний домашно сжбрание, дѣто госпожи отъ пжрвите фамилии на мѣстото са надварваха коя да обжрне кжмъ себе си поглѣдите и учудванието на гостите чрезъ хубавите си дрѣхи, свѣтливите елмази, престоренната свѣтливостъ, прѣлестите на лицето, движението на тѣлото, дарованието на духътъ си и чрезъ презето-то докарвание. Очуденъ отъ толкози преземки, отъ толкози страсть кжмъ аресванието, останахъ въ единъ жгмѣлъ (кюше) на салона и, като си пушахъ мжлчеливо чубукътъ, неволно паднахъ въ размисленне за нашето положение. Тутакси влезе въ салонътъ една млада будка съ сжпругътъ си и измѣни мислите ми. Да, тя влезе и тозъ часъ, неволно почти осѣтихъ едно почитание кжмъ нея. Откритата ѳ глава бѣше напктена съ едно просто триандафилче, затжкнаго въ русата ѳ коса. Облеклото просто, но хубаво. Тжзи жена украси сжбраниято ни съ прелестите на сжрцето си и съ дарованията на душата

си. Колкото помня нея вечеръ, колкото помня онова нейно появяние по между ни, толкозъ ублажавамъ мжжътъ ѳ, комуто Богъ е дарилъ единътъ ангелъ нему за награда, а намъ да покаже каква трѣба да бжде жената на земята. Нейната кжща са украсяваше отъ чистота, редъ и приличие. Пожжщяните ѳ бѣха хубави, но не скжпи. Никога не бѣше на нѣщо лакома. На трапезата ѳ имаше изобилие, но не излишество (жяде). Никога не охулваше и не одумваше никого. Обноската ѳ бѣше като душата ѳ проста и тжврда. Преземки, гордостъ и други таквизи ней бѣха непознати. Дѣцата ѳ бѣха чисто облечени, мждро и благонравно вжспитани, праздна дума не издѣзваше отъ устата имъ. Най-после, тя бѣше жена, каквато трѣба да бжде.

Таквази бѣше онжзи жена, която дойде въ онова сжбрание, и ни зачуди съ душевните си качества“

Ако речемъ да искажемъ сичките добрини, които могатъ да направятъ жените въ обществото, ако са приготвени за това, то би трѣбало още много да са пиши, а ние не сме въ сжстояние да направимъ това. Трѣба само да са увѣримъ, че са мина вече онова време, въ което училищните врата сж били затворени за жената. Ние видѣхме отъ погоресказанното какво правятъ другите просѣщенни и образовани народи за образованието и по-високото учение на жената. Но по насъ какво са вжрши въ това отношение? Нека поглѣдаме на около си и ще видимъ. Длжностъ, и свята длжностъ имать сѣка майка и баща да приготвятъ джщерите си за онова високо назначение, за което сж опредѣлени отъ Бога. Днесъ прѣмето не е вече онова, което е било преди нѣколко години. Хората се повече и повече напреднуватъ въ сѣко едно отношение, и ние не трѣба да са застоляваме тамъ, дѣто сме сега.

Исказаното до тука за жената сжбрахме и написахме съ увѣрение, че едно питание, което са брои въ числото на важните питаниа, каквото е питанието на жената, за да са разбере по-добре, трѣба често да са повтjря и говори за него. А че това питание трѣба не малко да ни занимава, мислимъ, никой не ще и не може да откаже.

ГОТВАРСКИ ССЖДОВЕ.

6. Пржстени ссждове.

Въ пржстените, или земни ссждове спадатъ:

1) Глинените ссждове, като на пр. Гржнци, паници, талери, стомни и пр., които са правятъ отъ хубава и избрана глина. Тѣзи ссждове не трѣба тжврде много да

са препичатъ, защото по причина на желзото и варътъ, що са намиратъ въ глината — пръстътъ, — ако са препекатъ, би са растопили; отговя просто гърне е тъй шупливо, щото презъ шуплите му са цѣди водата. За да са затулятъ тѣзи шупли, сѣждовете трѣба да са поливатъ съ поливъ. Този поливъ са сѣстон обикновено отъ олово и иловица, и отъ горѣщината става като стакло. Ако поливътъ е добаръ и ако сѣждътъ е добре полънъ, не е вредителенъ.

Като са купуватъ глиени сѣждове, трѣба да са глѣда, щото добре да са печени и полъни съ поливъ, и да не сѣ пукнатъ. Като почукаме сѣждътъ съ пръстъ, ако звънти, но е пукнатъ. Ако сѣти поливътъ на сѣждътъ, то е знакъ че е добре печенъ и както трѣба полънъ. Ако са вари оцетъ въ гърне, полъно съ тъменъ поливъ, и го оставимъ да истине, ще видимъ че оцетътъ е почернѣлъ, а това е най-добаръ знакъ, че въ поливътъ има много олово, вредително а здравнето. Много сѣ по-добри онѣзи глиени сѣждове, които сѣ полени съ поливъ отъ вънъ и отвътре.

Чаниите са правятъ отъ една особена пръстъ, въ която нѣма нито варъ, нито желзо, които значително би развалили болята. Въ природата не са намиратъ тѣзи нѣща таквизи, щото тутакси да са направятъ чани отъ тѣхъ. Най-напредъ трѣба да са смелятъ, и тогава са направя тѣсто отъ тѣхъ, за да може после по-добре да са мѣси. Отъ това тѣсто после са правятъ разни чаниени сѣждове или на грънчарски кодела, или пакъ съ разни кълъпи (форми); но има и такива нѣща, които трѣба да са правятъ съ ржа. Чаниениите сѣждове, като са направятъ, турятъ са да сѣхнатъ на въздухъ, а после са пекатъ въ пещи. Чаниите са пекатъ два пѣти. Подиръ първото печение са поливатъ за да станатъ свѣтливи, и тогава на ново са пекатъ въ други пещи.

Добрите чани сѣ сѣвѣтъ бѣли, а повърхнината имъ гладка и свѣтлива.

Както искатъ да кажатъ нѣкои, Китайците сѣ правили и употребявали чани предъ Рождество Христово. А защото сѣ много искусни въ тѣзи работа, тѣхните чани сѣ много красиви. Отъ Китайците са наручиха да правятъ чани после Японците, Хиндостанците и Персите. Подиръ нѣколко вѣка после Нѣмскиятъ Химистъ Bottger въ год. 1702. е изнамерилъ отъ какво и какъ са правятъ чаниите. Сега много добри чани са правятъ въ Саксония, Чехско и пр.

(Продължава са.)

РАЗНИ.

— Хранение на прасците. — По насъ захващатъ отъ сега да хранятъ прас-

ците за идущата зима. Не малко полза ни принасятъ добре хранените прасци, които ни даватъ вкусно мѣсо, бутове и масть. Нека нажемъ на кратко какъ са хранятъ по-добре прасците. Прасците са хранятъ обикновено съ граничевъ и буковъ желадъ, съ напой, трици, тикви и съ кукурузъ, а даже и съ картофи. Прасци, хранени съ картофи (барабой), даватъ месо и сланина, но мѣсото бива рѣдко, а сланината — водна, особено когато времето е топло. Отъ желадътъ сланината бива по-стегната, а отъ кукурузътъ — още по-добра. Който храни прасци въ кочина, трѣба да варди слѣдующите правила: въ едно време да са хранятъ, т. е., да не са хранятъ веднажъ по-рано, а други пакъ по-късно; да не са дава повече храна на веднажъ отъ колкото може да изѣде, ако артиса нѣщо отъ даденната храна трѣба да са очисти добре. Въ началото са дава на прасците храна три пѣти на денъ; колкото повече растатъ, толкова по-често на денъ трѣба да имъ са дава храна (4, 5 да 6 пѣти), но по малко, за да могатъ да я изѣдатъ. Освѣнъ това, кочината на прасците трѣба да бѣде малка, топла и тъмна. За да бѣде кочината топла, трѣба да са постила съ доста слама. Ако са вардятъ ба-ремъ тѣзи малки правила, то съ малко храна, но редовно хранени, прасците по-добре са оправятъ и по-добро мѣсо, както и сланина даватъ, нежели онѣзи, на които повече храна са дава но, но безъ никакавъ редъ и правило.

— Конете, що работатъ подъ земята. — У голѣмите рудници за каменни въглища въ Белгия работятъ подъ земята много коне, които, като слѣзатъ веднажъ въ тѣзи дълбоки рудници, не виждатъ вече слънчева свѣтлина. Това променение на животътъ тѣй силно дѣйствува на конете, щото — ако и да не сѣ претоварени съ много работа — се повече и повече запустяватъ и отслабватъ, додѣто най-после за 2-3 години измиратъ. За да не губятъ толкова много отъ конете, притѣжателите наумили да доведатъ жребни кобили въ рудниците на каменните въглища, дѣто да са отиватъ окончените жребета (кончета). Тѣй отхранени подъ земята коне показали голѣми тѣлесни променения: глѣданието имъ тѣй сѣ изострило, щото и въ слабо освѣтлени рудници свободно ходили. Космите имъ ставали по-дълги и лѣскави като на каргове. Такива коне биватъ доста здрави, но ако такавъ конъ излѣзи вънъ на слънчева свѣтлина, то най-напредъ не му е твърде добре, защото не е навикналъ на слънцето, но отпосле, като поживѣе повече време на слънце, навикнува са. Опитали още, че такавъ конъ, като поживѣе вънъ, ако са вкара пакъ въ рудниците, наскоро умира.

Издатель — притежатель Д. В. Храновъ.

Въ печатницата на Д. Иванеска.